

Sygn. akt II CSK 86/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 listopada 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak (sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

w sprawie z powództwa M. S.
przeciwko N. N. i S. N.
o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 29 listopada 2017 r.,
skargi kasacyjnej pozwanych
od wyroku Sądu Okręgowego w S.
z dnia 30 czerwca 2016 r., sygn. akt II Ca (...),

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwotę
2 700 (dwa tysiące siedemset) zł, tytułem kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 23 listopada 2015 r., Sąd Rejonowy w S. uwzględniając powództwo M. S. skierowane przeciwko pozwanym N. N. i S. N. uznał notarialną

umowę darowizny nieruchomości stanowiącej lokal mieszkalny nr 14, położony w S. przy ul. M., objętej księgą wieczystą (...), zawartą w dniu 2 listopada 2012 r. pomiędzy Z. S. a pozwanymi, za bezskuteczną w stosunku do powoda, w celu ochrony wierzytelności, objętej: postanowieniem Sądu Rejonowego w S. z dnia 12 listopada 2012 r., sygn. akt VIII RNsm (...) (nakładającym na Z. S. obowiązek zapłaty na rzecz powoda kwoty 17 000 zł za naruszenie obowiązku wynikającego z postanowienia Sądu Okręgowego w S. z dnia 13 lutego 2012 r., sygn. akt X RC (...) oraz kwoty 3 185 zł tytułem zwrotu wydatków poniesionych przez powoda w związku z przygotowaniem do kontaktów z małoletnim synem I. S. i kwoty 120 zł tytułem kosztów postępowania); postanowieniem Sądu Okręgowego w S. z dnia 15 maja 2013 r., sygn. akt X RCz (...), (którym zasądzono od Z. S. na rzecz powoda koszty postępowania zażaleniowego w kwocie 60 zł, w związku z jej zażaleniem na postanowienie Sądu Rejonowego w S. z dnia 12 listopada 2012 r.); postanowieniem Sądu Okręgowego w S. z dnia 11 czerwca 2013 r. sygn., akt X RCz (...) (zasądającym od Z. S. na rzecz powoda koszty postępowania klauzulowego w kwocie 60 zł); postanowieniem Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w S. z dnia 19 grudnia 2013 r., sygn. akt Km (...) (przyznającym powodowi koszty zastępstwa procesowego w kwocie 600 zł w postępowaniu egzekucyjnym); postanowieniem Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w S. z dnia 19 grudnia 2013 r. (zasądającym od Z. S. na rzecz powoda kwotę 218,63 zł, tytułem kosztów umorzonego postępowania egzekucyjnego); postanowieniem Sądu Rejonowego w S. z dnia 14 stycznia 2014 r., sygn. akt VIII RNsm (...) (którym nakazano Z. S., aby zapłaciła powodowi kwotę 28 000 zł za naruszenie obowiązku określonego w postanowieniu Sądu Okręgowego w S. z dnia 13 lutego 2012 r., sygn. akt X RC (...) oraz kwotę 5 246,64 zł tytułem zwrotu wydatków poniesionych w związku z przygotowaniem do kontaktów z małoletnim I. S. i kwotę 160 zł tytułem kosztów postępowania); postanowieniem Sądu Okręgowego w S. z dnia 3 kwietnia 2014 r. (zasądającym od Z. S. na rzecz powoda kwotę 60 zł tytułem kosztów postępowania zażaleniowego związanego z oddaleniem jej zażalenia od postanowienia Sądu Rejonowego w S. z dnia 14 stycznia 2014 r.); postanowieniem Sądu Okręgowego w S. z dnia 3 kwietnia 2014 r. (zasądającego od Z. S. na rzecz powoda kwotę 72 zł tytułem kosztów postania klauzulowego).

W uzasadnieniu ustalił, że powód wszczął postępowanie egzekucyjne, a także zlecił Komornikowi Sądowemu poszukiwanie majątku Z. S., z którego możliwe byłoby przeprowadzenie egzekucji, jednak w trakcie trwającego postępowania Komornik nie ustalił majątku dłużniczki, w związku z czym postępowanie egzekucyjne zostało umorzone. Dłużniczka nie pobiera świadczeń z ZUS, jest osobą bezrobotną bez prawa do zasiłku. Nie posiada środków pieniężnych na rachunku bankowym, ani wartościowych rzeczy ruchomych, czy nieruchomości.

W ocenie Sądu Rejonowego powód wykazał zaistnienie wszystkich przesłanek uzasadniających uwzględnienie skargi pauliańskiej. Z. S. jest dłużniczką powoda, a dokonaną czynnością prawną w postaci darowizny nieruchomości lokalowej na rzecz swoich rodziców doprowadziła do stanu niewypłacalności i w konsekwencji pokrzywdzenia powoda, jako jej wierzyciela, bowiem nie dysponuje ona innym majątkiem, z którego możliwe byłoby przeprowadzenie egzekucji. Zawierając skarżoną umowę darowizny Z. S. działała ze świadomością pokrzywdzenia powoda. Wiedziała bowiem o toczących się postępowaniach, będących skutkiem świadomego niewykonywania przez nią obowiązków nałożonych przez sądy. Pozwani otrzymali korzyść majątkową nieodpłatnie, co w świetle art. 529 k.c. oznacza, iż dla rozstrzygnięcia sprawy nie miały znaczenia twierdzenia pozwanych o braku wiedzy na temat zadłużenia Z. S. w stosunku do powoda. Sąd pierwszej instancji nie uznał za wiarygodne zeznań pozwanego, że otrzymane od Z. S. świadczenie związane było ze zwrotem pożyczki udzielonej jej przez pozwanych.

Zaskarżonym wyrokiem, Sąd Okręgowy w S. oddalił apelację pozwanych. W uzasadnieniu podzielając poczynione przez Sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne, wyjaśnił, iż z uwagi na datę powstania zobowiązań Z. S. w stosunku do powoda i datę dokonania przez nią skarżonej czynności prawnej, w sprawie ma zastosowanie art. 530 zd. 1 k.c. W ocenie Sądu drugiej instancji, Z. S. (obecnie N.) dokonując darowizny przedmiotowego lokalu na rzecz swoich rodziców działała w zamiarze pokrzywdzenia powoda jako przyszłego wierzyciela, bowiem do zawarcia tej umowy doszło w czasie, gdy toczyło się już z jej udziałem postępowanie w sprawie VIII RNsm (...) w przedmiocie wykonywania kontaktów powoda z

małoletnim synem I., zaś Z. N. swoim zachowaniem uniemożliwiała te kontakty. Poza tym, postanowienie sądu nakładające na dłużnika obowiązek zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej w związku z niewykonaniem tego rodzaju obowiązków, poprzedza wydanie orzeczenia o zagrożeniu nakazaniem zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej. Również i Sąd Okręgowy uznał za niewiarygodne zeznania pozwanego o udzieleniu Z. N. pożyczki w kwocie 100 000 zł.

Odnosząc się do kwestii określenia wierzytelności, której ochrony powód domagał się, Sąd drugiej instancji wskazał, że jakkolwiek w żądaniu pozwu nie została określona wierzytelność, jednakże jej opis - przez wskazanie tytułów wykonawczych oraz objętych nimi kwot - nastąpił w uzasadnieniu pozwu oraz w kolejnym piśmie procesowym, stanowiącym rozszerzenie powództwa. Z tego względu nie mogło być mowy o orzekaniu ponad żądanie pozwu.

W skardze kasacyjnej opartej na obu podstawach, pozwani zaskarżyli wyrok Sądu drugiej instancji w całości i domagali się jego uchylenia z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania. Ponadto, na podstawie art. 380 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. wnieśli o rozpoznanie postanowienia Sądu drugiej instancji o pominięciu dowodu z zeznań świadka Z. N. oraz oddalającego wniosek o dopuszczenie dowodu ze znajdujących się w aktach sprawy o rozwód z powództwa Z. N. przeciwko M. S. dokumentów, tj. z kart leczenia odwykowego powoda, wywiadu detektywistycznego oraz wyroków sądów obu instancji na okoliczność uzależnienia powoda od alkoholu, spożywania przez niego alkoholu podczas opieki nad małoletnim dzieckiem, problemów finansowych powoda oraz jego negatywnego stosunku do Z. N.

W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej zarzucili naruszenie art. 530 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie w zakresie, w jakim uznano, że dłużniczka dokonała czynności prawnej w zamiarze pokrzywdzenia wierzyciela w sytuacji, gdy w ustalonym stanie faktycznym sprawy nie sposób przyjąć, że działanie dłużnika miało charakter kierunkowy i zmierzało do powstania stanu niewypłacalności oraz uniemożliwienia zaspokojenia wierzyciela, a także by dłużniczka miała świadomość powstania wierzytelności i jej rozmiarów; art. 5 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie w zakresie, w jakim pominięto, że powództwo stoi w sprzeczności ze

społeczno - gospodarczym przeznaczeniem prawa i zasadami współżycia społecznego, oraz że nie ma na celu realizacji godnych ochrony praw powoda, stanowiące nadużycie prawa z jego strony.

W ramach drugiej podstawy kasacyjnej pozwani zarzucili naruszenie art. 378 § 1 k.p.c., art. 328 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez nieustosunkowanie się przez Sąd drugiej instancji do wszystkich zarzutów podniesionych w apelacji i pominięcie kwestii badania zgodności roszczenia powoda z zasadami współżycia społecznego (art. 5 k.c.); art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 321 § 1 k.p.c. przez pominięcie, iż Sąd pierwszej instancji orzekł w zakresie nieobjętym żądaniem powoda i niedokonanie zmiany zaskarżonego wyroku w sytuacji, gdy strona powodowa dochodziła uznania za bezskuteczną darowizny do kwoty 54 788,73 zł, zaś Sąd pierwszej instancji uznał czynność za bezskuteczną w zakresie wierzytelności objętej konkretnymi orzeczeniami sądowymi, z którymi powód nie korelował wprost swoich żądań; art. 381 k.p.c. przez pominięcie na etapie postępowania apelacyjnego dowodu z zeznań świadka Z. N. w sytuacji, gdy nie był to dowód nowy w rozumieniu powyższego przepisu i istniała potrzeba jego przeprowadzenia w aktualnym stanie sprawy w celu ustalenia przyczyn dokonania czynności przez dłużnika oraz przez pominięcie wniosku dowodowego o przeprowadzenie dowodów zgromadzonych w aktach innej sprawy w sytuacji, gdy dowody te miały znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, w zakresie oceny zgodności roszczenia powoda z zasadami współżycia społecznego i społeczno - gospodarczym przeznaczeniem jego prawa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Artykuł 378 § 1 k.p.c. nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek ponownego rozpoznania sprawy w granicach apelacji, co oznacza nakaz wzięcia pod uwagę wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Granice apelacji wyznaczają ramy, w których sąd drugiej instancji powinien rozpoznać sprawę na skutek jej wniesienia. Określają je sformułowane w apelacji zarzuty i wnioski, które implikują zakres zaskarżenia, a w konsekwencji kognicję sądu apelacyjnego. Ponadto, sąd drugiej instancji w ramach ustalonego stanu faktycznego stosuje z urzędu prawo materialne (por. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów Sądu

Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55). Dlatego sąd rozpoznający apelację powinien odnieść się do wszystkich tych zdarzeń i zarzutów zgłoszonych w postępowaniu apelacyjnym, które mogły spowodować skutki materialno - prawne.

Jak podkreśla się w orzecznictwie, naruszenie przez sąd drugiej instancji art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. może wyjątkowo stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną wtedy, gdy skutek uchybienia wymaganiom stawianym uzasadnieniu, zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2005 r., IV CK 122/05 nie publ., z dnia 28 listopada 2007 r., V CSK 288/07, nie publ, z dnia 21 lutego 2008 r., III CSK 264/07, OSNC - ZD 2008 Nr D, poz. 118).

Stosownie do art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. skuteczność zarzutu naruszenia prawa procesowego jest jednak uzależniona od tego, czy uchybienie to miało istotny wpływ na wynik sprawy.

Wbrew stanowisku skarżących uzasadnienie zaskarżonego wyroku zawiera wszystkie elementy konstrukcyjne wymagane przez przepisy art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., zaś Sąd drugiej instancji rozpoznając apelację odniósł się do tych wszystkich podniesionych w niej i piśmie uzupełniającym zarzutów, które miały istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy.

Zgłoszony przez pozwanych w postępowaniu apelacyjnym wniosek o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka Z. N., Sąd drugiej instancji oddalił na rozprawie odwoławczej, zaś reprezentujący ich profesjonalny pełnomocnik nie zgłosił w tej materii zastrzeżenia do protokołu w trybie art. 162 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Z formalnego punktu widzenia niepodniesienie przez stronę reprezentowaną przez profesjonalnego pełnomocnika w sposób określony w art. 162 k.p.c. zarzutu naruszenia przez sąd drugiej instancji przepisów postępowania, powoduje utratę tego zarzutu w dalszym toku postępowania, a więc także w postępowaniu kasacyjnym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2012 r., II PK 159/11, OSNP 2013 nr 3 - 4, poz. 32).

Jeżeli zaś chodzi o drugi wniosek dowodowy zgłoszony na etapie postępowania apelacyjnego o przeprowadzenie dowodu ze znajdujących się w

aktach sprawy rozwodowej powoda i Z. N. (X RC (...)) dokumentów w postaci kart leczenia odwykowego powoda, wywiadu detektywistycznego oraz wyroków sądów obu instancji na okoliczność uzależnienia powoda od alkoholu, spożywania przez niego alkoholu podczas opieki na małoletnim dzieckiem, problemów finansowych powoda oraz negatywnego stosunku do Z. N., to w kontekście treści art. 381 k.p.c. nie zostało przez pozwanych wykazane, by ich powołanie nie było możliwe na etapie postępowania przed Sądem pierwszej instancji, tym bardziej, że postępowanie rozwodowe zostało wszczęte w 2010 r., zaś treść pisma Z. N. z 1 maja 2016 r. wskazuje, iż powyższe dokumenty istniały jeszcze przed wydaniem wyroku przez Sąd pierwszej instancji. Pozwani nie wykazali zaistnienia okoliczności, w świetle których potrzeba powołania tych dowodów wynikła po wydaniu wyroku przez Sąd pierwszej instancji.

Niezależnie od powyższych uwag natury formalnej zauważenia wymaga, iż wskazanymi dowodami pozwani zmiierzali dostarczyć podstaw faktycznych do zastosowania art. 5 k.c. i w konsekwencji oddalenia powództwa, gdyż ich zdaniem, powództwo nie miało na celu realizację godnych ochrony praw powoda, lecz było ukierunkowane na wzbogacenia się przez niego kosztem małoletniego dziecka i byłej małżonki. Okoliczności te nie mają jednak znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, gdyż dotyczą stosunków pomiędzy powodem a jego byłą żoną (dłużniczką), a tymczasem niniejszy proces nie toczy się pomiędzy nimi. Wskazane okoliczności nie dowodzą naruszenia przez powoda zasad współżycia społecznego w stosunku do pozwanych.

Sentencja wyroku uwzględniającego powództwo na podstawie art. 527 i n. k.c. powinna określać konkretną wierzytelność pod względem podmiotowym i przedmiotowym, której zaspokojeniu ma służyć uznanie określonej czynności za bezskuteczną wobec powoda. Zastosowanie tej instytucji wchodzi w rachubę tylko wówczas, gdy wierzytelność przysługująca pokrzywdzonemu względem określonego dłużnika jest realna i skonkretyzowana, a nie hipotetyczna (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 października 1995 r., III CZP 139/95, OSNC 1996 nr 1, poz. 17; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 1970 r., III CRN 546/69, OSNCP 1970 nr 10, poz. 192 i z dnia 28 stycznia 2004 r., IV CK 418/02 nie publ.).

Wprawdzie w samym żądaniu pozwu powód nie określił wprost wierzytelności, której ochrony się domagał, to jednak w uzasadnieniu pozwu, a następnie w piśmie rozszerzającym powództwo, wniesionym w związku z powstaniem w toku procesu ze skargi pauliańskiej kolejnych wierzytelności w stosunku do Z. N., określił podmiotowo i przedmiotowo wierzytelności, objęte prawomocnymi tytułami wykonawczymi. Dowody z załączonych tytułów wykonawczych Sąd pierwszej instancji przeprowadził na rozprawie w dniu 12 listopada 2015 r. i na ich podstawie poczynił stosowne ustalenia faktyczne odnośnie do rodzaju wierzytelności i ich wysokości. Również i w tej materii pozwani nie zgłaszali zastrzeżeń w trybie art. 162 k.p.c. Tytuły te zostały opisane w sentencji wyroku Sądu pierwszej instancji.

Przepis art. 321 k.p.c., określając granice orzekania, wskazuje, że wyrok nie może swym zakresem obejmować przedmiotu, którego nie zawierało żądanie pozwu. W razie jednak niewyraźnego lub wręcz niewłaściwego sformułowania żądania, Sąd może je odpowiednio zmodyfikować, zgodnie z wolą powoda i w granicach podstawy faktycznej powództwa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2008 r., III CSK 17/08, nie publ.). Nie wyklucza to określenia przez Sąd w sentencji wyroku w ramach wykonywanej działalności judykacyjnej tych elementów, które wynikają wprost z uzasadnienia pozwu i które zostały przez powoda udowodnione, o ile jest to konieczne dla prawidłowego skonstruowania wyroku, w sposób umożliwiający jego wykonanie.

W stanie faktycznym sprawy Sąd pierwszej instancji uwzględniając powództwo określił w sentencji wyroku te elementy konstrukcyjne roszczenia ze skargi pauliańskiej (w tym wierzytelność, której powód domagał się ochrony), które wynikały z żądania pozwu oraz z okoliczności faktycznych przytoczonych na jego uzasadnienie, a zatem nie mogło dojść do naruszenia art. 321 k.p.c.

Wierzytelność, której powód domagał się ochrony powstała w związku z niewykonywaniem przez Z. N. nałożonych na nią przez sąd obowiązków w zakresie realizacji kontaktów powoda z ich małoletnim dzieckiem. Zgodnie z art. 598¹⁵ § 1 k.p.c., jeżeli osoba, pod której pieczęć dziecko pozostaje, nie wykonuje lub niewłaściwie wykonuje obowiązki wynikające z orzeczenia w przedmiocie kontaktów

z dzieckiem, sąd opiekuńczy uwzględniając sytuację majątkową tej osoby, zagrozi jej nakazaniem zapłaty na rzecz osoby uprawnionej do kontaktu z dzieckiem oznaczonej sumy pieniężnej za każde naruszenie obowiązku. Jak stanowi art. 598¹⁶ § 1 k.p.c., jeżeli osoba, której sąd opiekuńczy zagroził nakazaniem zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej, nie wypełnia nadal swego obowiązku, sąd opiekuńczy nakazuje jej zapłatę należnej sumy pieniężnej, ustalając jej wysokość stosownie do liczby naruszeń. Ponadto, jeżeli do kontaktu nie doszło wskutek niewykonania lub niewłaściwego wykonania przez osobę, pod której pieczę dziecko pozostaje, obowiązków wynikających z orzeczenia w przedmiocie kontaktów z dzieckiem, sąd opiekuńczy przyzna od tej osoby uprawnionemu do kontaktu zwrot jego uzasadnionych wydatków poniesionych w związku z przygotowaniem kontaktu (art. 598¹⁷ § 1 k.p.c.).

Z powyższego przedstawienia wynika, że postępowanie w przedmiocie nakazania osobie naruszającej obowiązki zapłaty sumy pieniężnej, przebiega dwuetapowo. Wobec tego osoba, która nie stosuje się do nakazów sądu dotyczących kontaktów osoby uprawnionej z małoletnim dzieckiem, musi się liczyć z powstaniem zobowiązania pieniężnego na rzecz osoby uprawnionej do kontaktów po uprawomocnieniu się postanowienia o zagrożeniu nakazania zapłaty określonej sumy pieniężnej, gdy nadal nie wykonuje tych obowiązków.

Przez zamiar pokrzywdzenia wierzyciela w rozumieniu art. 530 k.c. rozumieć należy taki stosunek psychiczny dłużnika do wyobrażonego skutku podjętego działania, który pozwala przyjąć, że chce on pokrzywdzenia przyszłego wierzyciela, a czynność zostaje dokonana w tym celu. Jeżeli dłużnik dokonując danej czynności prawnej miał na uwadze inny cel, skarga pauliańska nie odniesie skutku (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 2015 r., V CSK 454/14, nie publ.). Jednak świadomość możliwego pokrzywdzenia jest również wystarczająca do przyjęcia zamiaru pokrzywdzenia, albowiem działanie ludzkie obejmuje w zasadzie nie tylko następstwa zamierzone, ale i te, których jakkolwiek nie chce się wywołać, przewiduje się jako możliwe, a zatem objęte wolą. Oznacza to, że zamiar pokrzywdzenia przyjąć należy także u tego, kto w chwili dokonywania czynności liczył się z tym, że w związku z jego działalnością może mieć wierzycieli i że jego

czynność może być połączona z ich krzywdą (por. wyrok Sądu Najwyższego z 7 lutego 2008 r., V CSK 434/07, nie publ.).

Sentencja wydanego w dniu 12 listopada 2012 r. na rozprawie postanowienia w sprawie VIII RNsm (...) wskazuje, iż nakazanie Z. N. zapłaty na rzecz powoda kwoty 17 000 zł było wynikiem naruszenia przez nią obowiązku w zakresie kontaktów w dniach 11 i 25 kwietnia 2012 r., 2, 9, 16 i 25 maja, 27 czerwca, 4, 11 i 25 lipca, 8 i 15 sierpnia, 12 i 19 września oraz 3, 10 i 17 października 2012 r. W związku z tym, nie ulega najmniejszej wątpliwości, że Z. N. dokonując w dniu 2 listopada 2012 r. na rzecz pozwanych skarżonej darowizny wiedziała, że będzie zobowiązana do zapłaty sumy pieniężnej w wysokości, która już została wcześniej określona w prawomocnym postanowieniu o zagrożeniu jej nałożenia za każde naruszenie obowiązku w przedmiocie orzeczonych uprawnień powoda do kontaktów z małoletnim synem. Treść przywołanego postanowienia dowodzi, że Z. N. od kwietnia 2012 r. nie realizowała tych obowiązków.

Zgodnie z art. 5 k.c. nie można czynić ze swego prawa użytku, który byłby sprzeczny ze społeczno - gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego. Wykonywanie prawa podmiotowego w sposób sprzeczny z tymi kryteriami jest bezprawne i z tego względu nie korzysta z ochrony jurysdykcyjnej. Norma zawarta w tym przepisie ma charakter wyjątkowy i może być stosowana tylko po wykazaniu szczególnych okoliczności, w sytuacji, gdy w inny sposób nie można zabezpieczyć interesu osoby zagrożonej wykonaniem prawa podmiotowego przez inną osobę (zob. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 17 października 1969 r., III CRN 310/69, OSNCP 1970, nr 6, poz. 115) oraz w tych szczególnych przypadkach, w których wykorzystywanie uprawnień wynikających z przepisów prawa prowadziłoby do skutku nie aprobowanego w społeczeństwie ze względu na przyjętą w społeczeństwie zasadę współżycia społecznego.

Zasady współżycia społecznego to pojęcie niedookreślone, nieostre, a powoływanie się na sprzeczność z zasadami współżycia społecznego powinno wiązać się z wykazaniem o jakie zasady współżycia społecznego w konkretnym wypadku chodzi, oraz na czym polega sprzeczność danego działania z tymi zasadami. Taki charakter klauzul generalnych zawartych w rozważanym przepisie

nakazuje ostrożne korzystanie z instytucji nadużycia prawa podmiotowego, jako podstawy oddalenia powództwa, a przede wszystkim wymaga wszechstronnego rozważenia okoliczności, aby w ten sposób nie doprowadzić do podważenia pewności obrotu prawnego. Zasadą bowiem jest, że ten kto korzysta ze swego prawa postępuje zgodnie z jego społeczno - gospodarczym przeznaczeniem i zasadami współżycia społecznego.

Pozwani nie przedstawili okoliczności faktycznych, ani nie zawnieśli dowodów wskazujących na naruszenie przez powoda w stosunku do nich zasad współżycia społecznego. Zgłoszone dowody, którymi pozwani zamierzali doprowadzić do oddalenia powództwa z powołaniem się na zasady współżycia społecznego i społeczno - gospodarcze przeznaczenie prawa były prawnie irrelewantne, ponieważ odnosiły się do relacji powoda z jego dłużniczką. Po drugie, art. 5 k.c. nie mógł stanowić skutecznej podstawy do zniweczenia wierzytelności, stwierdzonych prawomocnymi tytułami wykonawczymi, przysługujących powodowi w stosunku do Z. N., która nie jest stroną niniejszego procesu, a tym samym podważałby cel orzeczeń zobowiązujących ją do wykonywania nałożonych orzeczeniem sądowym obowiązków w zakresie umożliwienia powodowi realizacji prawa do kontaktów z dzieckiem, a także stanowiłoby w istocie obejście szczególnej procedury przewidzianej dla zwalczania tytułów wykonawczych (art. 840 k.p.c.). Poza tym, należy pamiętać, że na art. 5 k.c. nie może powoływać się osoba, która sama nie przestrzega zasad współżycia społecznego. Zachowaniem sprzecznym z zasadami współżycia społecznego jest niewykonywanie przez dłużnika obowiązków nałożonych prawomocnym orzeczeniem sądowym.

Z tych przyczyn, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 2 ust. 1 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 2 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. 2015, poz. 1800, ze zm. w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. 2016, poz. 1668).

aj

r.g.